

Савіна Н. Б., д.е.н., професор, Криворучко О. П., аспірант
(Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В статті проведено теоретичне дослідження розвитку транспортної системи на основі категорійного підходу «розвиток», «транспортна система», «транспортна інфраструктура». Встановлено, що принцип системності передбачає розуміння системи за характерними ознаками: елементним складом; структурою як формою взаємозв'язку елементів; функціями елементів і цілого; єдністю внутрішнього та зовнішнього середовища; законами розвитку системи та її складових. Проведено групування транспорту за видами: авіаційний, рейковий, дорожній, трубопровідний, водний. Доведено, що транспортну інфраструктуру слід розглядати як цілеорієнтовану підсистему транспортної системи: транспортні комунікації; об'єкти з обслуговування вантажних та пасажирських перевезень; об'єкти технічного обслуговування та ремонту; державні та приватні інститути і суб'єкти господарювання; система управління розвитком транспортної інфраструктури. Виокремлено основні складові транспортної інфраструктури. Подані авторські визначення категоріям «розвиток», «транспортна система», «транспортна інфраструктура».

***Ключові слова:* розвиток; транспортна система; транспортна інфраструктура; принцип системності; види транспорту: авіаційний, рейковий, дорожній, трубопровідний, водний.**

Дослідженням проблем функціонування транспортної системи та підвищення її ефективності присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців: М. Бідняка, О. Васильєва, В. Гаги, З. Герасимчук, В. Козлової, А. Кузнєцової, Ю. Кулаєва, В. Красовського, Ю. Пашенка, А. Рибчука, Н. Рудь, І. Садловської, В. Федька, Г. Филюк, Я. Шевчука, П. Самуельсона, П. Розенштейн-Родана, А. Аткинсона та інших.

Попри значний вклад науковців у розвиток і вдосконалення транспортної системи країни, недостатньо розробленими залишаються питання, які потребують додаткових теоретичних

досліджень. Необхідність вирішення зазначених проблем зумовила вибір теми та визначила мету дослідження.

Метою статті є з'ясування сутності транспортної системи та послідовність її розвитку як поняття, шляхом становлення сучасного розуміння категорій «розвиток», «інфраструктура», «транспортна система».

Розвинена транспортна система є одним із найважливіших чинників стабільного та динамічного зростання економіки не тільки окремих регіонів, а й держави у цілому, підвищення рівня життя населення, а також базовою передумовою національної безпеки та успішної інтеграції у світовий економічний простір. Сучасна транспортна система сприяє організації економічного простору, забезпечує подальшу реалізацію просторового розподілу праці та освоєння нових територій, розширюючи тим межі експлуатації природних ресурсів та надаючи важливий імпульс для притоку на ці території населення. У випадку ж недостатньої міжгалузевої, міжрегіональної координації розвитку транспортної системи має місце нераціональне використання ресурсів, зростання витрат, що призводить до зниження ефективності та рівня конкурентоспроможності всієї національної економіки. Це зумовлює важливість проведення державою обґрунтованої економічної політики, спрямованої на забезпечення збалансованого розвитку транспортної системи. Розробка такої політики повинна проводитись з урахуванням системних властивостей транспортної системи, що забезпечує соціально-економічні потреби розвитку країни.

На нашу думку, теоретичні засади розвитку транспортної системи варто розглядати у рамках категорій «розвиток», «транспортна система», «транспортна інфраструктура». Для з'ясування сутності поняття «розвиток» необхідно звернутися до спеціалізованої літератури (табл. 1).

Таблиця 1

Дефініції економічної категорії «розвиток»*

№ з/п	Джерело	Трактування категорії
1.	[1, С. 306]	це те, що може бути зроблене у порівнянні з тим, що є
2.	[2, С. 11]	рух уперед, формування нових рис, становлення нових структурних характеристик об'єкта, його еволюція, поліпшення, удосконалення, прогрес, а також зростання і розширення
3.	[3, С. 120]	зміна, рух

продовження табл. 1

4.	[4, С. 643]	процес закономірної зміни, переходу з одного стану в інший, більш досконалий
5.	[5, С. 296]	сукупність змін, які ведуть до появи нової якості і зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища
6.	[6, С. 174]	незворотні, спрямовані, закономірні зміни матерії та свідомості
7.	[7, С.45]	процес переходу економіко-виробничої системи у новий, більш якісний стан шляхом нагромадження кількісного потенціалу, зміни й ускладнення структури і складу, наслідком чого є підвищення її здатності чинити опір руйнівному впливу зовнішнього середовища та ефективність функціонування
8.	[8, С. 18]	процес самопросування від низового рівня до вищого, внаслідок якого відбуваються розкриття і реалізація внутрішніх тенденцій та сутності явищ, що веде до виникнення нового і зумовлює будь-які зміни в різноманітних формах матерії

**Джерело: сформоване на підставі джерел [1-8]*

Отже, у спеціалізованій літературі розвиток розглядають як процес, рух, динаміку, зміни, результат, властивість, закономірність. Різні трактування свідчать про відсутність єдності, оскільки трактувати «розвиток» можна як з філософської точки зору, так і з економічної.

Під категорією «розвиток» нами розуміється процес, що складається з багатьох станів, спрямований на якісні перетворення об'єкта під впливом внутрішнього і зовнішнього середовища, які забезпечують підвищення ефективності його діяльності.

Становлення сучасного розуміння категорії «інфраструктура» відбувалось протягом тривалого часу і розвивалось різними науковими теоріями.

Розуміння інфраструктури як системи зумовило необхідність застосування відповідної методологічної основи її дослідження – системного підходу. Він полягає у тому, що більш або менш складний об'єкт розглядається в якості відносно самостійної системи зі своїми особливостями функціонування та розвитку. Виходячи з ідеї цілісності та відносної незалежності об'єктів, що перебувають у цілісному світі, принцип системності передбачає розуміння досліджуваної системи як певної системи, що характеризується [9]:

1) елементним складом;

- 2) структурою як формою взаємозв'язку елементів;
- 3) функціями елементів і цілого;
- 4) єдністю внутрішнього та зовнішнього середовища;
- 5) законами розвитку системи та її складових.

З точки зору системного підходу інфраструктура має всі властивості системи, зокрема: обмеженість; цілісність; структурність; взаємозв'язок із середовищем; ієрархічність; множинність описів.

У цілому транспорт – це специфічна комунікаційна інфраструктурна галузь матеріального виробництва й сфери обслуговування, яка забезпечує потреби населення й господарства з усіх видів перевезень.

Транспортна галузь є комплексною і відрізняється найбільшим різноманіттям продуктів та ринків серед інших інфраструктурних галузей. Вона включає низку несхожих один на одного видів транспорту: транспорт рухомий людською силою та рухомий силою тварин, повітряний, рейковий, дорожній, водний та інші види транспорту (рис. 1).

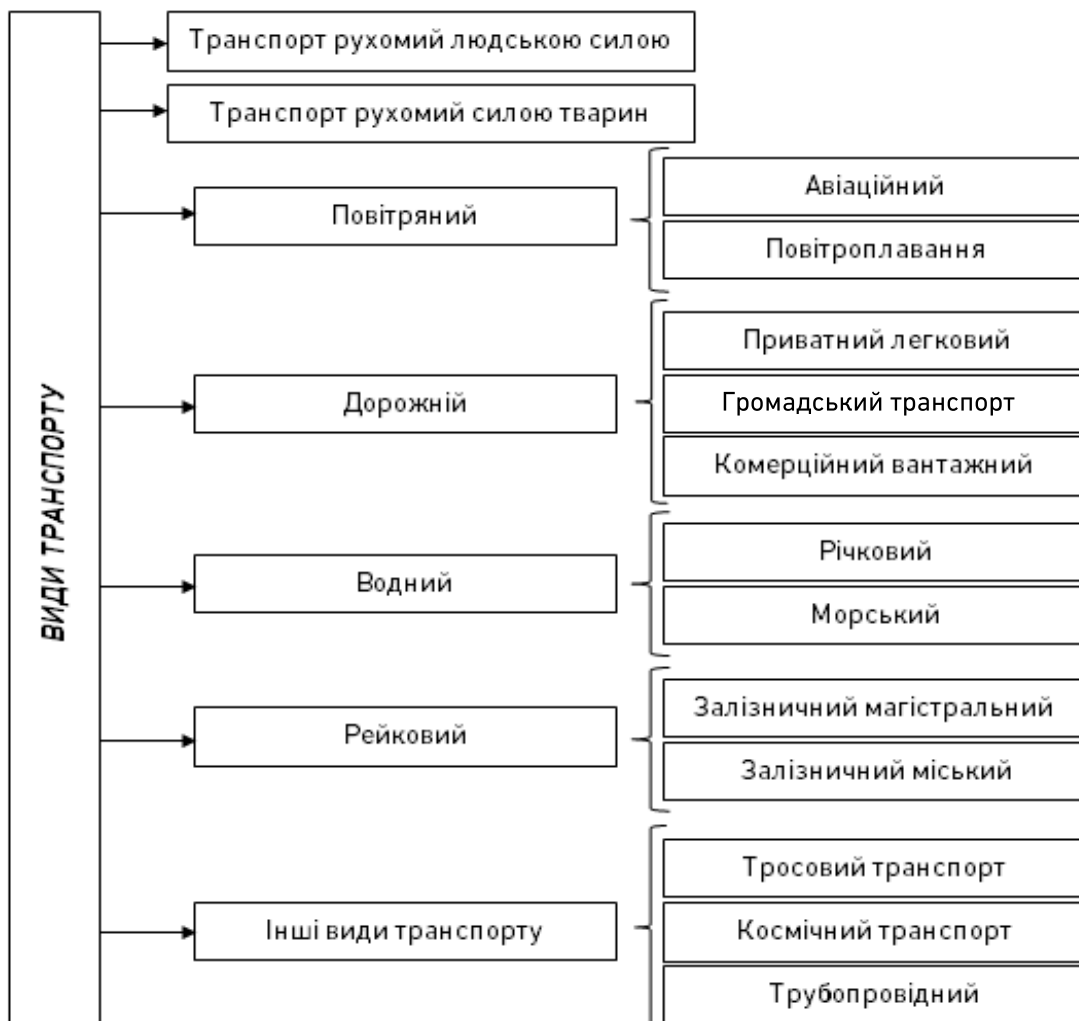

Рис. 1. Класифікація транспорту за видами (складено автором за [9])

Забезпечення потреб господарства країни у вантажних та пасажирських перевезеннях передбачає тісну взаємодію усіх видів транспорту, що призводить до формування відповідних тісних взаємозв'язків та утворення єдиної транспортної системи країни, розвиток якої відбувається у взаємодії із розвитком господарського комплексу країни. Таким чином, основними видами транспорту як одного з ключових елементів у транспортній системі країни є: авіаційний, рейковий, дорожній, трубопровідний, водний [10].

Аналіз дефініцій «транспортна система» свідчить, що у науковій літературі на сьогодні використовуються різні варіації поняття «транспортна система» (табл. 2).

Таблиця 2

Дефініції терміну «транспортна система»*

№ з/п	Джерело	Трактування категорії
1.	[10]	сукупність транспортних засобів та відповідної інфраструктури, поєднаних системою управління, що функціонує на певній території на основі логістичного підходу, метою якої є задоволення потреб населення та суб'єктів економічної діяльності у перевезеннях пасажирів і вантажів
2.	[11]	мережа, що складається з рейкового, дорожнього, повітряного, водного та інших видів транспорту, та забезпечує перевезення пасажирів і вантажів
3.	[12]	транспортна інфраструктура, транспортні підприємства, транспортні засоби та управління у сукупності
4.	[13]	взаємопов'язана система діючих в країні видів транспорту, функціонування і розвиток яких планомірно погоджено у просторі і в часі з метою забезпечення максимального задоволення транспортних потреб населення і галузей народного господарства при мінімальних витратах
5.	[14]	сукупність авіаційного, автомобільного, залізничного, морського та трубопровідного транспортів, що функціонують у рамках єдиної системи
6.	[15]	система, призначена для транспортування пасажирів та товарів, що складається з трьох компонентів: засобів пересування, направляючих та операційного планування

продовження табл. 2

7.	[16]	всі шляхи сполучення, транспортні підприємства та транспортні засоби у сукупності
8.	[17]	система взаємопов'язаних складових (людей, які задіяні в транспортному процесі; інфраструктури; транспортних засобів тощо), яка призначена для транспортування будь-кого (будь-чого)
9.	[18]	є територіальним поєднанням взаємопов'язаних видів транспорту та транспортної інфраструктури, які задовольняють потреби різних галузей господарського комплексу й населення у процесі транспортування вантажів та пасажирів

**Джерело: складено автором на основі [10-19]*

При чому різні автори пропонують різну кількість складових елементів транспортної системи: від одного (а саме транспорту), до трьох (транспорт, інфраструктура, підприємства та фахівці, що обслуговують транспортну галузь).

Найбільш наближеним до реальності слід вважати останній варіант, оскільки засоби пересування самі по собі або у поєднанні з наявною транспортною інфраструктурою не здатні забезпечити ефективний процес перевезення пасажирів та вантажів без певної керуючої системи. З цієї точки зору найбільш чітким та повним є визначення «транспортної системи», запропоноване Н.Троїцькою [151]. Науковець вважає, що до складу цієї системи мають входити транспортні засоби, інфраструктура, транспортні підприємства, які поєднуються процесом управління [12].

Для більш чіткого розуміння транспортної системи детальніше розглянемо основні її складові. Транспортний засіб, згідно з законодавчими актами України – це механічний пристрій, призначений для перевезення людей та (або) вантажів, а також установленого на ньому спеціального обладнання чи механізмів [19].

Дефініції поняття «транспортна інфраструктура» подано у табл. 3.

Таблиця 3

Дефініції терміну «транспортна інфраструктура»*

№ з/п	Джерело	Трактування категорії
1.	[19]	сукупність споруд, системи мережі сполучень усіх видів транспорту, які задовольняють потреби населення та виробництва у перевезеннях пасажирів і вантажів

продовження табл. 3

2.	[20]	сукупність транспортних комунікацій, об'єктів з обслуговування пасажирських і вантажних перевезень, об'єктів технічного обслуговування та ремонту, які забезпечують умови для надання транспортних послуг, тобто переміщення вантажів і пасажирів
3.	[21]	є елементом інфраструктури ринку, об'єднує сфери виробництва, розподілу, обігу й споживання в єдиний ланцюжок, забезпечуючи прискорений обіг матеріальних, фінансових і інформаційних потоків у регіональній економіці. Вона формує просторову мережеву структуру, всі елементи якої пов'язані між собою на рівні регіону і за його межами. Вузлами цих мереж є транспортно-логістичні підприємства і організації
4.	[22]	сукупність транспортних шляхів та пунктів усіх видів транспорту й допоміжного обладнання, спрямованого на безпосереднє обслуговування шляхів та транспортних пунктів
5.	[21]	сукупність шляхів сполучення, засобів перевезення, управління та зв'язку, а також комплекс технічних споруд і пристроїв здатних забезпечити їх функціонування
6.	[22]	сукупність матеріальних, кадрових, організаційних, фінансово-економічних і нормативно-правових умов, які сформовані в країні з метою забезпечення сталого та якісного перевезення пасажирів і доставки вантажів в усіх сферах суспільного відтворювального процесу
7.	[23]	елементи загальної інфраструктури (будівлі, споруди, пристрої), що забезпечують функціонування та експлуатацію різних видів транспорту (транспортних засобів). Без такої матеріальної бази транспортування вантажів є або неможливим (наприклад, залізничні колії для потягів, станції перекачування нафтопродуктів для нафтопроводів тощо), або економічно недоцільним (наприклад, автомобільні дороги для вантажних автомобілів і пасажирських автобусів)

Джерело: складено автором на основі [19-23]

З огляду на проведений аналіз дефініцій, поняття «транспортна інфраструктура» доцільно розглядати як сукупність транспортних шляхів, вузлів, об'єктів з обслуговування пасажирських і вантажних перевезень, об'єктів технічного обслуговування та ремонту, які забезпечують функціонування всіх видів транспорту.

Транспортну інфраструктуру слід розглядати як цілеорієнтовану підсистему транспортної системи, складовими якої є:

1) транспортні комунікації (транспортна мережа, що включає усі види шляхів сполучення);

2) об'єкти з обслуговування вантажних (вантажні станції, термінали тощо) та пасажирських перевезень (станції, вокзали, порти, аеропорти, об'єкти дорожнього сервісу);

3) об'єкти технічного обслуговування та ремонту, що забезпечують необхідні умови для надання послуг з переміщення вантажів та пасажирів;

4) державні та приватні інститути і суб'єкти господарювання, що функціонують у сфері транспортної інфраструктури;

5) система управління розвитком транспортної інфраструктури (органи державного управління та їх компетенція щодо прийняття відповідних рішень).

Отже, під «транспортною інфраструктурою» розуміється більш ширше поняття, до якого відносяться: система управління транспортною інфраструктурою, складовими елементами якої є мережа шляхів для всіх видів транспорту та об'єкти транспортного сервісу. Детальніше, основні складові транспортної інфраструктури наведено на рис. 2.

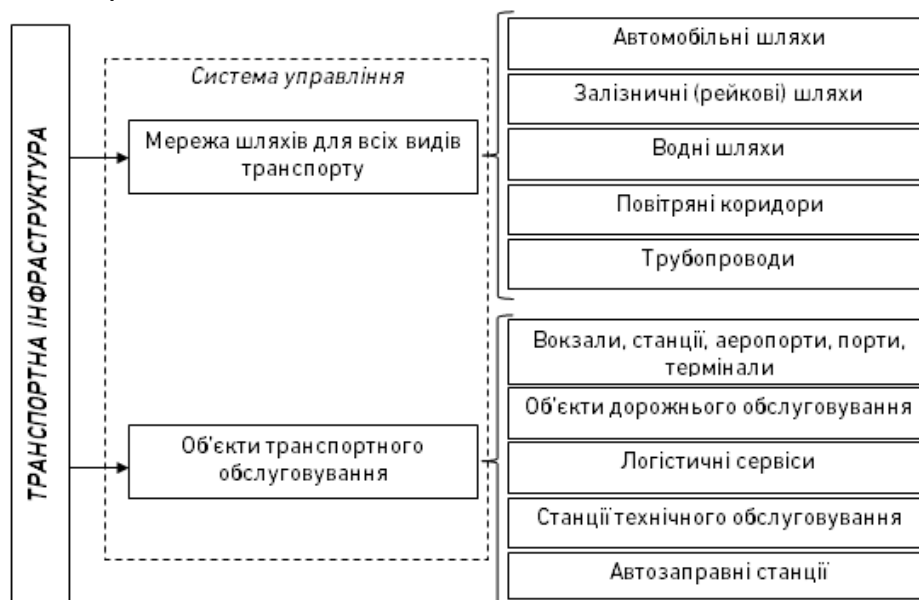

Рис. 2. Основні складові транспортної інфраструктури
(складено автором на основі [9])

Проведені теоретичні дослідження дали змогу сформуванати власне розуміння поняття «транспортна інфраструктура» як різновид інфраструктури, до складу якої відноситься сукупність шляхів для всіх видів транспорту (автомобільні, залізничні (рейкові), водні, повітряні, трубопровідні) і об'єктів транспортного обслуговування (вокзали, станції, аеропорти, порти, термінали, об'єкти дорожнього обслуговування, логістичні сервіси, станції технічного обслуговування, автозаправні станції), що здійснюють перевезення і (або) забезпечують виконання і обслуговування цих перевезень.

Отже, на основі праць науковців, досліджено теоретичні засади розвитку транспортної системи на основі категорійного підходу «розвиток», «транспортна система», «транспортна інфраструктура». Визначено, що «розвиток» – це процес, що складається з багатьох станів, спрямований на якісні перетворення об'єкта під впливом внутрішнього і зовнішнього середовища, які забезпечують підвищення ефективності його діяльності. З використанням методу системного підходу з'ясовано, що транспортна система – це сукупність транспортних засобів та відповідної інфраструктури, поєднаних системою управління, що функціонує на певній території на основі логістичного підходу, метою якої є задоволення потреб населення та суб'єктів економічної діяльності у перевезеннях пасажирів і вантажів. У свою чергу транспортна інфраструктура у широкому розумінні – це поняття до якого відносяться: система управління транспортною інфраструктурою, складовими елементами якої є мережа шляхів для всіх видів транспорту та об'єкти транспортного сервісу. У вузькому – це сукупність транспортних шляхів, вузлів, об'єктів з обслуговування пасажирських і вантажних перевезень, об'єктів технічного обслуговування та ремонту, які забезпечують функціонування всіх видів транспорту.

1. Ансофф И. Стратегическое управление : пер. с англ. Москва, 2005. 519 с.
2. Гапоненко А. Л., Панкрухин А. П. Стратегическое управление : учеб. для вузов, обучающихся по спец. «Менеджмент организаций» 2-е изд., стер. Москва, 2006. 464 с.
3. Економічна енциклопедія : у 3 т. / Мочерний С. В. та ін. Київ, 2001. Т. 2. 848 с.
4. Євдокимова Д. М. Державне регулювання економічного розвитку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.01.01. 2002. 20 с.
5. Ільїн В. В., Кулагін Ю. І. Людина і світ : навч. посіб. Київ, 2003. 283 с.
6. Шимановська-Діанич Л. М. Управління розвитком персоналу організації : теорія і практика : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2012. 462 с.
7. Коротков Э. М. Концепция менеджмента : учеб. пособ. Москва,

1996. 301 с. **8.** Смирнов Э. А. Основы теории организации : учеб. пособ. для вузов. Москва, 2000. 375 с. **9.** Бондар Н. М., Біліченко В. В. Развитие транспортной инфраструктуры Украины на засадах державо-приватного партнерства : монографія. Київ : НТУ, 2014. 336 с. **10.** Бідняк М. Н. Виробничі системи на транспорті: теорія і практика : монографія. Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. 176 с. **11.** Новак В. О Сучасні перспективи розвитку транспортної галузі України. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 20.12.2019). **12.** Троицкая Н. А., Шилимов М. В. Транспортно-технологические схемы перевозок отдельных видов грузов : учебное пособие. Москва, 2010. 232 с. **13.** Регіональна економіка : словник-довідник / О. Д. Богорад, О. М. Невелєв, В. М. Падалка, М. В. Підмогильний ; за ред. М. В. Підмогильного. Київ : НДІСЕП, 2004. 346 с. **14.** Дикань В. Л., Корінь М. В. Ефективність роботи транспортної системи України в умовах глобалізації економічних систем. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 33, С. 13–19. **15.** Родников А. Н. Логистика : терминологический словарь. Москва : Экономика, 1995. 252 с. **16.** Словник економічних термінів «finance.ua». URL: <https://news.finance.ua/ua/-/11/0> (дата звернення: 20.12.2019). **17.** Вільна енциклопедія : вікіпедія. URL: <http://uk.wikipedia.org>. (дата звернення: 20.12.2019). **18.** Розміщення продуктивних сил України: (розміщення галузей транспортного комплексу) / Є. П. Качан, М. О. Ковтонюк, М. О. Петрига та ін. ; за ред. Є. П. Качана. Київ : Вища школа, 1997. 365 с. **19.** Про затвердження Концепції реформування транспортного сектору економіки : Постанова КМУ від 09.11.2000 р., № 1684 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1684-2000-p> (дата звернення: 21.12.2019). **20.** Пікулик О. Б. Пріоритетні напрями розвитку транспортної системи Західного регіону України в умовах європейської інтеграції. *Науковий вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. 2008. № 7, С. 284–291. **21.** Инновационные технологии в управлении развитием транспортно-логистической инфраструктуры региона: монография / Максимова С. Ю. и др. Ставрополь : СИЭУ ФПГТУ, 2009. 357 с. **22.** Соколова О. Є. Проблеми управління логістичною інфраструктурою підприємств. *Проблеми системного підходу в економіці* : електор. наук. фах. вид. 2007. Вип. 2. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/PSPE/2007-2/index.html> (дата звернення: 23.12.2019). **23.** Фастовець О. О. Развитие транспортной системы с найдавніших часів до початку ХХ ст. як чинник виникнення туристичної галузі. *Туристично-краєзнавче дослідження*. Київ : Держ. п-во «Нац. турист. організація», 2002. Вип. 4, С. 418–443. **24.** Потеева М. А. Роль транспортной системы в устойчивом развитии экономики. *Культура народов Причерноморья* : научный журнал. Симферополь, 2004. Т. 2. № 56. С. 123–131. **25.** Ткаченко Н. Ю. Транспортна інфраструктура: сутність, функції та роль у забезпеченні економічних процесів. *Вісник ДонДУ-ЕТ. Сер. Економічні науки*. 2006. № 4 (32), С. 56–61.

REFERENCES :

1. Ansoff Y. *Stratehicheskoe upravlenye* : per. s anhl. Moskva, 2005. 519 s.
2. Haponenko A. L., Pankrukhin A. P. *Stratehicheskoe upravlenie* : ucheb. dlia vuzov, obuchaiushchikhsia po spets. «Menedzhment orhanizatsii» 2-e izd., ster. Moskva, 2006. 464 s.
3. *Ekonomichna entsyklopediia* : u 3 t. / Mochernyi S. V. ta in. Kyiv, 2001. T. 2. 848 s.
4. Yevdokymova D. M. *Derzhavne rehuliuвання ekonomichnoho rozvytku* : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.01.01. 2002. 20 s.
5. Ilin V. V., Kulahin Yu. I. *Liudyna i svit* : navch. posib. Kyiv, 2003. 283 s.
6. Shymanovska-Dianyach L. M. *Upravlinnia rozvytkom personalu orhanizatsii* : teoriia i praktyka : monohrafiia. Poltava : PUET, 2012. 462 s.
7. Korotkov E. M. *Kontseptsiia menedzhmenta* : ucheb. posob. Moskva, 1996. 301 s.
8. Smirnov E. A. *Osnovy teorii orhanizatsii* : ucheb. posob. dlia vuzov. Moskva, 2000. 375 s.
9. Bondar N. M., Bilichenko V. V. *Rozvytok transportnoi infrastruktury Ukrainy na zasadakh derzhavo-pryvatnoho partnerstva* : monohrafiia. Kyiv : NTU, 2014. 336 s.
10. Bidniak M. N. *Vyrobnychi systemy na transporti: teoriia i praktyka* : monohrafiia. Vinnytsia : UNIVERSUM-Vinnytsia, 2006. 176 s.
11. Novak V. *O Suchasni perspektyvy rozvytku transportnoi haluzi Ukrainy*. URL: <http://www.nbu.gov.ua> (data zvernennia: 20.12.2019).
12. Troitskaia N. A., Shilimov M. V. *Transportno-tekhnologicheskie skhemy perevozok otdelnykh vidov hruzov* : uchebnoe posobie. Moskva, 2010. 232 s.
13. *Rehionalna ekonomika* : slovnyk-dovidnyk / O. D. Bohorad, O. M. Neveliev, V. M. Padalka, M. V. Pidmohylnyi ; za red. M. V. Pidmohylnoho. Kyiv : NDISEP, 2004. 346 s.
14. Dykan V. L., Korin M. V. *Efektivnist roboty transportnoi systemy Ukrainy v umovakh hlobalizatsii ekonomichnykh system*. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. 2011. № 33, S. 13–19.
15. Rodnikov A. N. *Lohistika* : terminologicheskii slovar. Moskva : Ekonomika, 1995. 252 s.
16. *Slovnyk ekonomichnykh terminiv «finance.ua»*. URL: <https://news.finance.ua/ua/-/11/0> (data zvernennia: 20.12.2019).
17. *Vilna entsyklopediia* : vikipediia. URL: <http://uk.wikipedia.org>. (data zvernennia: 20.12.2019).
18. *Rozmishchennia produktyvnykh syl Ukrainy: (rozmishchennia haluzei transportnoho kompleksu)* / Ye. P. Kachan, M. O. Kovtoniuk, M. O. Petryha ta in. ; za red. Ye. P. Kachana. Kyiv : Vyscha shkola, 1997. 365 s.
19. *Pro zatverdzhennia Kontseptsii reformuvannia transportnoho sektoru ekonomiky* : Postanova KMU vid 09.11.2000 r., № 1684 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1684-2000-p> (data zvernennia: 21.12.2019).
20. Pikulyk O. B. *Priorytetni napriamy rozvytku transportnoi systemy Zakhidnoho rehionu Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii*. *Naukovyi visnyk Volyn. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky*. 2008. № 7, S. 284–291.
21. *Innovatsionnye tekhnologii v upravlenii razvitiem transportno-lohisticheskoi infrastruktury rehiona: monohrafiia* / Maksimova S. Yu. i dr. Stavropol : SIEU FPHTU, 2009. 357 s.
22. Sokolova O. Ye. *Problemy upravlinnia*

lohystychnoiu infrastrukturoiu pidpriemstv. *Problemy systemnoho pidkhotu v ekonomitsi* : elektor. nauk. fakh. vyd. 2007. Vyp. 2. URL: <http://www.nbuu.gov.ua/ejournals/PSPE/2007-2/index.html> (data zvernennia: 23.12.2019). **23.** Fastovets O. O. Rozvytok transportnoi systemy z naidavnishykh chasiv do pochatku KhKh st. yak chynnyk vynykennia turystychnoi haluzi. *Turystychno-kraieznaveche doslidzhennia*. Kyiv : Derzh. p-vo «Nats. turyst. orhanizatsiia», 2002. Vyp. 4, S. 418–443. **24.** Poteeva M. A. Rol transportnoi sistemy v ustoichivom razviti ekonomiki. *Kultura narodov Prichernomoria* : nauchnyi zhurnal. Simferopol, 2004. T. 2. № 56. S. 123–131. **25.** Tkachenko N. Yu. Transportna infrastruktura: sutnist, funksi ta rol u zabezpechenni ekonomichnykh protsesiv. *Visnyk DonDU-ET. Ser. Ekonomichni nauky*. 2006. № 4 (32), S. 56–61.

**Savina N. B., Doctor of Economics, Professor, Kryvoruchko O. P.,
Post-graduate Student** (National University of Water and Environmental
Engineering, Rivne)

THEORETICAL ASPECTS OF DEVELOPMENT OF THE TRANSPORT SYSTEM AS A COMPONENT OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

The article carried out a theoretical study of the development of the transport system based on the approach into the categories: «development», «transport system», «transport infrastructure». It has been established that the principle of systemicity presupposes an understanding of the system with its characteristic features: elemental composition; structure as a form of interconnection of elements; functions of elements and the whole; the unity of the internal and external environment; the laws of the development of the system and its components. The transport was grouped by type: aviation, rail, road, pipeline, water. It is determined that «development» is a process aimed at the qualitative transformation of an object under the influence of an internal and external environment, ensuring an increase in the efficiency of its activity. It has been established that the transport system is a combination of vehicles and related infrastructure, combined by a management system operating in a certain territory, the purpose of which is to satisfy the needs of the population and economic entities in the transportation of passengers and goods. It is proved that the transport infrastructure should be considered as a goal-oriented subsystem of the transport system. It was found out that transport infrastructure in the broad sense is a concept to which belong: a transport infrastructure

management system, the constituent elements of which are a network of tracks for all types of transport and transport service facilities. In narrow, it is a combination of transport routes, nodes, facilities for servicing passenger and freight traffic, facilities for maintenance and repair, which ensure the functioning of all types of transport.

Keywords: development; transport system; transport infrastructure; principle of systematicity; air transport; rail transport; road transport; pipeline transport; water transport.

Савина Н. Б., д.э.н., профессор, Криворучко О. Е., аспирант
(Национальный университет водного хозяйства и
природопользования, г. Ровно)

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ СИСТЕМЫ КАК СОСТАВЛЯЮЩЕЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье проведено теоретическое исследование развития транспортной системы на основе подхода по таким категориям: «развитие», «транспортная система», «транспортная инфраструктура». Установлено, что принцип системности предполагает понимание системы с ее характерными признаками: элементным составом; структурой как формой взаимосвязи элементов; функциями элементов и целого; единством внутренней и внешней среды; законами развития системы и ее составляющих. Проведена группировка транспорта по видам: авиационный, рельсовый, дорожный, трубопроводный, водный. Определено, что «развитие» – это процесс, состоящий из многих состояний, направленный на качественные преобразования объекта под влиянием внутренней и внешней среды, обеспечивающих повышение эффективности его деятельности. С использованием метода системного подхода установлено, что транспортная система – это совокупность транспортных средств и соответствующей инфраструктуры, объединенных системой управления, функционирующей на определенной территории, на основе логистического подхода, целью которой является удовлетворение потребностей населения и субъектов экономической деятельности в перевозках пассажиров и грузов. Доказано, что транспортную инфраструктуру следует рассматривать как целеориентированную подсистему транспортной системы, составляющими которой являются: транспортные коммуникации (транспортная сеть,

включающая все виды путей сообщения); объекты по обслуживанию грузовых (грузовые станции, терминалы и т.д.) и пассажирских перевозок (станции, вокзалы, порты, аэропорты, объекты дорожного сервиса); объекты технического обслуживания и ремонта, обеспечивающих необходимые условия для предоставления услуг по перемещению грузов и пассажиров; государственные и частные институты и субъекты хозяйствования, функционирующих в сфере транспортной инфраструктуры; система управления развитием транспортной инфраструктуры (органы государственного управления и их компетенция по принятию соответствующих решений). Выяснено, что транспортная инфраструктура в широком смысле – это понятие к которому относятся: система управления транспортной инфраструктурой, составными элементами которой являются сеть путей для всех видов транспорта и объекты транспортного сервиса. В узком – это совокупность транспортных путей, узлов, объектов по обслуживанию пассажирских и грузовых перевозок, объектов технического обслуживания и ремонта, обеспечивающих функционирование всех видов транспорта.

***Ключевые слова:* развитие; транспортная система; транспортная инфраструктура; принцип системности; виды транспорта: авиационный, рельсовый, дорожный, трубопроводный, водный.**
